

ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ: «Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ»

ποιήματα, σχέδια Γ. Σκοτεινού, έκδ. «Σύγχρονη Έποχή», Αθήνα 1977, σ. 44.

Με μεγάλο ενδιαφέρον περίμενα τὸ πάντρεμα τῶν στίχων τῆς Παιονίδου μὲ τὸ σχέδιο τοῦ Σκοτεινοῦ. Τελικὰ ἀποδείχθηκε πὼς δὲν ἦτανε πάντρεμα — οὔτε βέβαια καὶ διαζύγιο — ἀλλὰ ὁμαλὴ συμβίωση. Στίχος καὶ σχέδιο κάνουν τὸ καθένα τῆ δουλειὰ του διαγράφοντας τὸ δικό του παράλληλο «Κύκλο Καταγγελίας». Καὶ ἴσως καλύτερα ἔτσι γιατί, στίχος πού χρειάζεται σχέδιο γιὰ νὰ ὁλοκληρωθεῖ καὶ ν' ἀποδώσει ἔννοια δὲν εἶναι ὁλοκληρωμένος στίχος, καὶ σχέδιο πού περιμένει τὴ βοήθεια τοῦ στίχου γιὰ νὰ μιλήσει δὲν εἶναι σπουδαῖο σχέδιο.

Τὰ σχέδια τοῦ Σκοτεινοῦ — πού δὲν εἶναι καθόλου «σκοτεινά» ἀλλὰ «φωτεινά» καὶ εὐγλωττα — συγκλονίζουν. Οἱ μαύρες φιγούρες μὲ τὸν Πενταδάκτυλο στὸ βάθος καὶ τὰ στάχια σὰν ἀπελπισμένα χέρια πνιγόμενα. Τὰ κατακερματισμένα ἀνθρώπινα μέλη — μιὰ μικρὴ Γκούερνικα — κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογο τοῦ πολέμου. Τὰ σύνεργα τῆς καταστροφῆς τὰ τάνκς νὰ ὀργάνωσιν μιὰ γῆ διάσπαρτη μ' ἀρχαϊότητες ἀρχαῖα ἀμφιθέατρα, ἀρχαϊκὲς κολώνες καὶ μιὰ κατακρεουργημένη Ἀφροδίτη σὲ πρῶτο πλάνο. Τὸ πολυκέφαλο ἄλογο τοῦ πολέμου νὰ τσαλαπατᾷ τὴν πεσμένη φιγούρα — τὴν Κύπρο ἴσως. Τὸ σύμπλεγμα τοῦ θρήνου τῶν ξεριζωμένων μὲ τὰ κομμένα πόδια καὶ τὰ αἰχμηρὰ ὄλο γωνιὲς καὶ κραυγὲς πόνου πρόσωπα.

Κι ὁ στίχος τῆς Παιονίδου ὄλο παράπανο καὶ πάθος:

«Ὦχ μητέρα μου Ἐκάβη μὲ τὰ σαράντα πε-
(θαμένα παιδιά.
Μητέρα μου Ἑλλάδα μὲ τὰ σαράντα σκοτω-
(μένα ὄνειρα.
Σπονδὴ κάνω μ' ἀνθόνερο καὶ μὲ κυπριατικὸ
(κρασί
μνημόσυνο μὲ κόλυβα καὶ μὲ θυζαρινὸ τρα-
(γούδι λυπημένα
γιὰ τὸ καράβι πού τσακίστηκε
στὴ θάλασσα τῶν Λαιστρηγόνων».

Μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ἡ Παιονίδου, στὴν τέταρτη ποιητικὴ τῆς συλλογῆς τώρα, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες φωνὲς στὸ χῶρο τῆς Κυπριακῆς ποίησης.

Ἡ ματιά τῆς διαχρονικὴ καλύπτει τὸ ἱστορικὸ παρεθλὸν καὶ τὸ ἀνασύρει τροφή καὶ διδασκαλία γιὰ τὸ παρὸν. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ πε-

κνὲς ἀναφορὲς στὸ Θεμιστοκλή, τὸν Εὐαγόρα, τὸν Ὅμηρο, τὸν Εὐριπίδη, τὸ Μακρυγιάννη, τὴ Συγκλητικὴ, τὸ Σολωμό, τὴν Παναγιὰ τὴν Κυκκάτισσα.

Ἡ εὐαισθησία τῆς στὰ προβλήματα τοῦ τόπου μας καὶ τῆς ἐποχῆς μας ἐξοχη. Διατηρεῖ πλήρως ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀετὸ πού κατατρῶει τὰ σπλάχνα τοῦ τόπου μας — πραξικόπημα, εἰσβολή, προσφυγιά — καὶ σὰν ἄλλος Προμηθεὺς αἰσθάνεται ὀδυνηρὰ τὰ ραμφίσματα του: «Τ' ὄνομά μου Μαργαρίτα, καὶ Σαπφώ καὶ

(Τρικυμία
σὲ θάλασσες πού ξέχασαν τ' ὄνομά τους
σὲ γυναῖκες πού ξέχασαν τὴν ὄψη τῆς ἀνα-
(τολῆς
καὶ τριγυρίζουν ἀπὸ σκέψη σὲ σκέψη, ἀπὸ
(κορφή σὲ βότσαλο
σέρνοντας πίσω τους δυὸ δυὸ, τρία τρία
τὰ ἔμβρυα πού δὲν γέννησαν, οὔτε θὰ γεννή-
(σουν ποτέ.
Τ' ὄνομά μου, τ' ὄνομά μου, γραμμένο σὲ
(τρεῖς ἐκδόσεις θανάτου
Μαργαρίτα».

Κι' ἄλλο:

«Πατρίδα, ἔγινες ἕνα κομάτι χαρτί
πού τὸ μεταφέρουν ἀπὸ συνέδριο σὲ συνέδριο.
Πατρίδα ἔγινες ἕνας μπόγος ρούχα
πού τὸ στίβαξαν στὸ λιμάνι ἀνάμεσα σὲ σά-
(πια σανίδια».

Ἐκεῖ ὅμως πού ἡ εὐαισθησία τῆς ξεδιπλῶνεται ἐμφαντικὰ εἶναι σὲ μερικὰ λυρικά ξεσπάσματα:

«Κράτησε μου τὸ χέρι νὰ σοῦ πμλήσω γιὰ
(μνήμες παλιὲς
ὄραματα πού κατεβαίνουν σκοτεινοὶ χεῖμαρροι
(τὸ χειμῶνα».

Ἐκεῖνος ὁ παλιόφιλος τῶν παιδικῶν σφυριγ-
(μάτων

ἔφυγε ἔτσι ἔξαφνα ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα
τῆ μικρῆ πίσω πόρτα τῆ σφραγισμένη μὲ
(καρδιοκτύπια.

Χάθηκε στὸ βάθος τοῦ δρόμου κουνώντας μα-
(τωμένο μαντήλι».

Τὸ μεγάλο κατόρθωμα τῆς Παιονίδου ὅμως εἶναι ἄλλο. Πέτυχε νὰ γεφυρώσει τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὴν ποίηση καὶ τὸ πλαστὸ κοινὸ. Γίνεται κατανοητὴ διατηρώντας ποιητικὸ ὕφος. Ποιήματα σὰν τὸ «Πάμε τώρα Ναίμέ», «Τ'

ὄνομά μου Μαργαρίτα», «Ἡ πομπή ἢ ἀφήγηση» ἔχουν αὐτὸ πού συνθέτει τὴν κλασσική τέχνη: μῦθος γιὰ τὸν ἀνίδεο, χαρακτήρες - πρόσωπα γιὰ τὸν κάπως μορφωμένο, ρυθμὸ καὶ γλώσσα γιὰ τὸν πιὸ ἀπαιτητικὸ καὶ κεντρικὸ νόημα πού ἀποκαλύπτεται σιγὰ - σιγὰ γιὰ τοὺς ἐπαίοντες. Ἔτσι κάτι φτάνει σ' ὅλα τὰ στρώματα τοῦ λαοῦ σπάζοντας τὸ φραγμὸ τῆς ἀγνοίας.

Υπάρχουν βέβαια κι οἱ χαλαρὲς στιγμὲς — πού ἴσως νὰ ἦταν κι αὐτὲς στοιχεῖο ὁμορφιάς, ἀν βοηθοῦσαν ν' ἀναδειχθοῦν καὶ νὰ ξεχωρίσουν οἱ καλύτερες. Τέτοιες εἶναι μερικὲς κλισεδαρισμένες φράσεις καὶ εἰκόνες, κι ἄλλες πού δὲν λειτουργοῦν νοηματικὰ ἢ συνειρημικά:

«Ἡ σιωπὴ ἔκοβε φύλλα ἀσήμε καὶ τ' ἀπίθωνε (στὶς πληγές μας)».

«Μαίρα μου πικρὴ, ἀκολούθα γιὰ νὰ σ' ἀκο- (λουθήσω)».

«Καὶ τότε ἡ Συγκλητικὴ ἄρπαξε τὸ μπουρλότο κι ἔσυρε τὸ χορὸ».

«Εμεῖς τίς κοιτούσαμε μὲ γέλιο - ἀ ν υ π ὀ - (μ ο ν ο)».

«Μιά φοβερὴ πανδαισία ἀπὸ μορφές μονα- (χικές)».

«Ἐρινύες μὲ κυνηγοῦν ἀδυσώπητες».

Κι ἴσως ὁ «κύκλος» νὰ ἦταν πιὸ ἀλοκληρωμένος ἀν στὸ ὅλο δράμα τοῦ λαοῦ ἐπισημαίνονταν πιὸ ἔντονα καὶ ἐβγαίναν στὴν ἐπιφάνεια ποιητικὰ, ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα τῆς εὐψυχίας, τῆς καρτερίας καὶ παλληκαρίας πού περικλείουν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴ βεβαιότητα ὅτι τελικὰ ἡ βία δὲ θὰ περάσει.

Γενικὰ μιλώντας, μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι ἀν καὶ ἡ Παιονίδου δὲν βάζει μὲ τὴν ποίησή της μιὰ νέα χορδὴ στὴν ποιητικὴ μας παράδοση (νέα τεχνολογία, νέα σχολή) κουρδίζει ὅμως ἀρκετὲς ξεκούρδιστες χορδές ἀπὸ τίς ὑπάρχουσες, πού κατάντησαν τέτοιες ἐξαιτίας τῆς ἀλόγιστης χρήσης πού τοὺς ἔγινε στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ποιητικῆς ὑπερπαραγωγῆς.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΝΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ

ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ: «Ὁ κύκλος τῆς καταγγελίας», ποιήματα σχεδ. Γ. Σκοτεινοῦ, ἔκδ. «Σύγχρονη Ἐποχή», Ἀθήνα 1977, σ. 44. ΚΛΕΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΔΗ: «Ποιήματα 1967-1977» Λευκωσία 1977, σελ. 109. «Τὸ πρόσωπο τοῦ φιλοσόφου ἀπὸ τοὺς προσηκρατικοὺς στὸν Πλάτωνα» Λαϊκὸ πανεπιστήμιο, ἔκδοση ΡΙΚ, Λευκωσία 1977, σελ. 140. ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΤΕΡΗ: «Πρόσωπα καὶ σχήματα», ἔκδοση «ΔΙΦΡΟΣ», Ἀθήνα 1976, σελ. 235. «Μάνη πατρίδα μου» Ἀθήνα 1976, σελ. 178. ΡΕΑΣ ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΤΕΡΗ: «Δίπλα στὸν ἄντρα μου» βιογραφία, ἔκδοση «ΔΙΦΡΟΣ», Ἀθήνα 1977, σελ. 495. ΑΛΕΚΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟ-

ΜΙΔΗ: «Διέρχόμενοι» ποιήματα, ἔκδοση ἑταιρείας Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Πειραιᾶ, σελ. 56. ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ: «Ψηφίδες σὲ ραγισμένο μάρμαρο» ποιήματα, Κύπρος 1977, σελ. 17. ΜΕΝΕΛΑΟΥ Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: «Λευκωσία, ὄνομα καὶ παράδραση», ἔκδοση Δήμου Λευκωσίας, Ἰούνιος 1977 σελ. 16. F. S. MARATHEFTIS: «Location and Development of the town of Leucosia (Nicosia) Cyprus», Published by the Nicosia Municipality, June 1977 σελ. 159. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ: «Πνευματικὲς Ἀνατάσεις» Λεμεσός 1977, σελ. 76.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Πνευματικὴ Κύπρος» ἀρ. 199, Λευκωσία. «Cyprus Today», January, April 1977, «Μαθητικὸς φάρος» Περ. τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Γυμνασίου Λάρνακας (ἀποφοίτηση) 1977, περίοδος Β', ἀρ. 1, «Ἀμάλθεια» Τριμηνιαῖον Περιοδικὸν τῆς ἱστορικῆς - Λαογρα-

φικῆς ἑταιρείας νομοῦ Λασιθίου, «Cyprus Bulletin» Weekly Review of Cyprus Development Week Ending July 2, 1977, «Τομὲς» Μηνιαῖο περιοδικὸ πνευματικοῦ προβληματισμοῦ, Μᾶης - Ἰουνίου 1977, ἀρ. 12, Ἀθήνα, Ἀφιέρωμα στοὺς Μιλλιές.